

Blaženi Lojze Grozde

Pesmi in proza

Zbral in uredil
Anton Štrukelj

DRUŽINA 2011

ZBIRKA

Zbirka LUČ SVETA
Ureja: Anton Štrukelj
Dvajseta knjiga

BLAŽENI LOJZE GROZDE
PESMI IN PROZA
Zbral in uredil
Anton Štrukelj

© Družina d. o. o.

Izdaja: prva

Uvod: Anton Štrukelj

Korektor: Janez Zupet

Oblikoval in tehnično uredil: Tone Seifert

Grafična priprava: Brane Beno, Družina d. o. o.

Izdala in založila: Družina d. o. o.

Odgovarja: Tone Rode

Tisk: tiskarna Povše

Naklada: xxx izvodov

Ljubljana 2011

Vse informacije o knjigah založbe Družina dobite na internetu: www.druzina.si

CIP – Kataložni zapis o publikaciji
Narodna in univerzitetna knjižnica, Ljubljana

Uvod

Po sedemdesetih letih prihaja med nas mučenec Lojze Grozde kot blaženi svete katoliške Cerkve. A ne prihaja sam. Prihaja v občestvu svetih. Prinaša nam **153** svojih pesmi in **22** proznih besedil. Skupno torej **175** enot. Dragoceno darilo in hkrati pri-srčno vabilo: kvišku srca!

Dr. Anton Strle je v Grozdetov življenjepis mojstrsko vpletel tudi nekaj njegovih pesmi in govorov. Zdaj jih smemo spoznati v še večjem številu, v vsem bogastvu in lepoti. V teh leposlov-nih biserih nam mladi Lojze odkriva svojo lirično in mistično dušo. Bogu smo hvaležni, da nam je podaril blaženega Lojzeta Grozdetu!

Dne 26. novembra 2010 mi je Bog naklonil nenadejano sre-čo: v Narodni in univerzitetni knjižnici v Ljubljani sem med rokopisi odkril dve reviji: *Izvir* in *Plamen*. V naslednjih dneh sem se večkrat vračal raziskovat v Plečnikovo narodno svetišče knjige. Našel sem še revijo *Christophoros*. V vseh treh glasilih je mladi Lojze objavljaj svoje leposlovne stvaritve.

I. Kje so objavljene Grozdetove pesmi in povesti?

Načelno je mogoče govoriti o treh »najdiščih«. To so: 1. dija-ška glasila: *Izvir*, *Plamen* in *Christophoros*, 2. Strletova knjiga o Grozdetu in 3. poznejši tipkopis. Najprej se seznanimo s tremi glasili.

1. *Izvir, Plamen in Christophoros*

Prva dva lista, *Izvir* in *Plamen*, sta pisana na roko s črnilom, očitno v enem samem izvodu. Prvega krasijo tudi lepe slike, delo Lojzetovih sošolcev. Lojze Grozde, ki je imel čut za umetnost, je list *Izvir* urejal v šolskem letu 1938–1939. Pri listu *Plamen* je bil Grozde leta 1941–1942 sourednik. List *Christophoros* je glasilo sedmošolcev klasične gimnazije v Ljubljani v šolskem letu 1941–1942.

Lojze Grozde je prva štiri gimnazijska leta objavljajl svoja besedila v *Izviru*, listu *marijaniških nižješolcev*, ki ga je tudi urejal. Dr. A. Strle piše, da je Grozde »že v prvi šoli pisal pesmice in jih objavljajl v *Izviru*, listu, ki so ga izdajali marijaniški nižješolci. Tovariši so videli njegovo sposobnost in so ga že kot drugošolca izbrali za urednika *Izvira*. Moško je mladi urednik med prostim časom skliceval okoli pulta krepke in živahne dečke, jim dajal navodila in naročila ter sprejemal prispevke in nasvete za list. – V četrti šoli je bil spet urednik. Ta letnik *Izvira* je zelo lep, izredno obsežen, zlasti pa vsebinsko in oblikovno močan. Neki Lojzetov sošolec je bil zelo dober ilustrator, urednik sam pa za svoja leta izredno dober in plodovit pesnik in pisatelj. Posebnost tega letnika je smiselna in lepa razvrstitev prispevkov; zlasti pa je v vsaki številki značilen poseben del z naslovom, 'Slovinci smo!' Zanj je največ sam pisal pesmi in članke rodoljubne vsebine« (Dr. Anton Strle, Lojze Grozde, v: *Communio* 20 (2010) 105–200, tu 120. Odslej navajamo samo: Strle in št. strani iz te najnovejše izdaje Strletove knjige o Grozdetu).

Najprej se seznanimo z rokopisnimi objavami Grozdetovih pesmi in proznih besedil v omenjenih glasilih: v *Izviru*, *Plamenu* in *Christophoru*.

a) IZVIR. List nižješolskega dijaštva v Marijanišču v Ljubljani (NUK; Ms 1046). 20 enot obsega 20 letnikov od šolskega leta 1921–1922 do šolskega leta 1944–1945. Manjkajo letniki 16 (1936–1937) in 19 (1939–1940 ali 1940–1941). Letnik 18 (1938–1939) je uredil Lojze Grozde.

Izvir, letnik 15 (1935–1936) prinaša 5 pesmi prvošolca Alojzija Grozdeta: Zima prihaja, Jutranja, Na pustni torek, Prišla je pomlad, Sveti Jurij.

Izvir, letnik 16, žal, manjka. Na prvi strani vezanega 15. letnika (1935–1936) je zapisano: »Letnik 16 (1936–937) se je izgubil. Bile so tri številke – zadnja niti še ni bila spisana. Uredila sta jo Grozde Lojze in Štupar.« Izvir, letnik 17 (1937–1938), prinaša 8 Lojzetovih pesmi: V tihi večer, Pred hišo, Slovenski fant, Mogočna Mati čuva nas, Požigalec, Pomlad v sonetih, Dve za slovo.

Izvir, letnik 18 (1938–1939), je najbogatejši. Urednik Grozde Lojze, IV. razred. Izvir vsebuje 33 njegovih pesmi: Koroška, Slovenski besedi, Iz meglenih dni, Nimajo Boga, Obljuba slovenske mladine, Božična; Fantje, v nas gori; Domovini; Vodnik, Ilirija je vstala; Prešeren, bodi tebi slava; Sonet, Pesem slovenske mladine, Piju v spomin, Sem mislil, Spomin; Njemu poj, polje; Glosa, Pust; G. ravnatelj za god; Podobe; Pridi, pomlad; Hrepenenje; Pomagaj, Gospod; Moj Bog, Težak je križ, Materi, V čolnič bodem skočil, Potoček, Moj Bog, Majniška, Na Barju, Slovo; Stopi, deklica. Poleg teh 33 pesmi je Grozde objavil tudi 11 člankov in povesti: Naša je Koroška, Študent Janez, Deset let je minilo; Jezus Kristus, naš kralj; Bog mu daj nebesa, Matematika, Požigalec, Za narod, Povšetovi, Pri spovedi; Fantje, na kongres. Skupaj torej 44 umetnin. Dr. A. Strle piše: »V četrti šoli je bil Lojze pri Izviru silno delaven. Skoraj polovica lista je tisto leto izpod njegovega peresa: članki načelne vsebine, povesti, največ

pa pesmi – kar 44 sestavkov. V njih se jasno vidi, kako je v njem bolj in bolj zorela apostolska usmerjenost« (Strle, 124s). K sreči je prav ta letnik Izvira ohranjen v celoti. Pisec se včasih podpiše s psevdonimom: Grozdè (S. V., *Slovenicus*).

Izvir, letnik 20 (1942–1943), objavi zapis Ignacija Lavriča, Pokojnemu uredniku – mučencu Lojzetu Grozdetu v spomin. Dodana je pesem: + Lojze Grozde, Utrinek.

b) PLAMEN. Rokopisni dijaški list/List marijaniških dijakov (NUK; Ms 735). 29 enot obsega 29 letnikov od šolskega leta 1910–1911 do šolskega leta 1944–1945. Letnik 31 (1940–1941) je uredil Janez Konec. V letniku 32 (1941–1942) je bil urednik Hinko Špendel, sourednik Lojze Grozde.

Petošolec Grozdè Lojze ima v Plamenu letnik 30 (1939–1940) 18 pesmi: Življenja boj, Drobne pesmi (11 pesmi), Prošnja, Majski sonet, Iz zavrženih poezij, Utrinek, V vrtu, Poet.

V naslednjem, 31. letniku Plamena (1940–1941) je šestošolec Grozdè Lojze objavil 11 pesmi: Utrinek, Jesen, Večernica, Jesenski večer, Pevčeva molitev, Jaz sem drevo!, Svetonočni sonet, K polnočnici, Barje spomladi, Zimsko jutro, Težak je križ. Tu je objavil tudi 3 novele: Hišica sredi vasi, Legenda, Bilo je o Veliki noči.

Sedmošolec in sourednik Grozdè Lojze je v 32. letniku lista Plamen (1941–1942) objavil 3 pesmi: Svetonočna molitev, Naša pesem, Sanje.

c) CHRISTOPHOROS. Glasilo sedmošolcev klasične gimnazije v Ljubljani (NUK; Ms 732). V NUKu je shranjeno samo leto 3 (1941–1942). List je tipkan na pisalni stroj. (Izhaja vsak četrtek. Izdajajo ga sedmošolci klasične gimnazije v Ljubljani). Skoraj vsi prispevki so objavljeni brez imen ali kvečjemu s psevdonimom. Grozde se je večinoma podpisoval kot Antonov, enkrat tudi Slavko. Avtorstvo je bilo mogoče ugotoviti s pomočjo

Grozdetovih besedil, navedenih v Strletovi knjigi leta 1944. Tudi druga Grozdetova nepodpisana besedila je bilo mogoče »identificirati« na ta način. Morda jih je še več. Škoda je, da je ohranjen samo en letnik lista Christophoros, a vendarle vsaj eden in na srečo prav tisti, v katerem so tudi Grozdetova besedila. Verjetno pa so objavljena tudi v neohranjenih letnikih.

V tem letniku lista Christophoros so naslednje Grozdetove pesmi s psevdonimom *Antonov*: Samota, Obhajilna pesem, Misel, Pesem v prozi. Brez imena so: Gospod profesor (v spomin prof. E. Tomcu), Trenutek, Pod križem, Cerkvica na gričku, Sonce. Prozna dela so: Bodimo srčni!, Misli ob jaslicah (s psevdonimom *Antonov*), Molutev svete noči (s psevdonimom *Slavko*). Brez imena: Praznik Kristusa Kralja.

Narodna in univerzitetna knjižnica v Ljubljani je vse tri navedene liste dobila v hrambo leta 1947. Prinesli so jih iz Federalnega zbirnega centra, potem ko so »osvoboditelji« leta 1945 razpustili Marijanišče. Kakor rečeno, je velika škoda, da se niso ohranili vsi letniki.

Poleg navedenih treh listov je treba omeniti še dijaški list MENTOR, ki je izhajal od jeseni 1908 do junija 1941. Izdajala ga je Prosvetna zveza, urednik je bil prof. Joža Lovrenčič. V Mentorju, letnik 25 (1937–1938) je Grozde objavil dve pesmi (Rad bi imel ..., Majska), in v naslednjem, 26. letniku (1938–1939) tudi dve pesmi: Domovini, s psevdonimom: *Slavko Vodral*, ter: Četrtošolska glosa, s psevdonimom: *Slavko*.

2. Strletova knjiga o Grozdetu

Drugi najzanesljivejši vir seznanitve z Grozdetovimi pesmimi, članki in govori je vsekakor Strletova knjiga iz leta 1944, ki je

doživela več prevodov in ponatisov ter skrajšanih izdaj. Tudi pri urejanju Grozdetovih besedil v tej knjigi sem upošteval Strletovo predstavitev. Po pravici jo moramo imeti za temeljno besedilo, na katero se je mogoče sklicevati. Zato sem Grozdetova besedila, najdena v listih Izvir, Plamen in Christophoros, primerjal s Strletovo knjigo, kolikor so v njej navzoča. Vse se ujema. Dr. Strle je imel kot prefekt v Marijanišču pri pisanju svoje knjige na voljo oba lista, Izvir in Plamen, poleg tega pa morda tudi Grozdetov zvezek, v katerega je pisal svoja leposlovna dela. Gotovo pa je imel pri roki Grozdetov osebni dnevnik, saj pogosto nava-ja iz njega. Kako dragoceno bi bilo, če bi kdaj našli Grozdetov dnevnik in zvezek, v katerega je pisal pesmi in prozo! Morda se bo ta Grozdetova »lastnina« kdaj vendarle našla.

V tej zvezi je poučno, kar je prof. dr. Anton Strle zabeležil dne 16. 12. 1997 ob sestanku za katoliške izobražence v Ljubljani. Takole pravi: »Grozde. Z ozirom na vprašanje o mučeništvu je škoda, da je izgubljen, kolikor je zdaj znano, ves material, ki je bil uporabljen pri pisanju Grozdetovega življenjepisa. Posebej je škoda, da je izgubljen material glede njegovih zadnjih dni, oziroma zadnjega dne (mučenja). Na str. 114 omenjene knjige beremo, kako je potekalo mučenje. - Natančno se spominjam, kako sem ves material (saj kaj posebno veliko ga ni bilo) prinesel na škofijski ordinariat in ga položil na mizo, kjer je uradoval menda dr. Stanko Lenič, poznejši škof. Bilo je to v 2. polovici 1944. Gotovo preden sem šel v Novo mesto. - Kam je omenjeni material šel, tega mi doslej nihče ni mogel povedati. Morda so ga na škof. ordinariatu kam skrili (pred preiskavami), ali pa so ga – kar je tudi zelo verjetno – pri preiskavah na škofiji preiskovalci kam odnesli. Popolnoma izključeno ni, da bi bil kdaj še najden.«

Kazalo

Uvod (Anton Štrukelj)	5
Blaženi LOJZE GROZDE	
Pesmi in proza	25
DOMOVINSKE IN NARODNOSTNE PESMI	29
Slovenski besedi	31
Mogočna Mati nas čuva	32
Koroška	33
Domovini	34
Sonet.	35
Slovenija, Slovenija, ti moja rana!	36
Pesem slovenske mladine	37
Obljuba slovenske mladine	39
Fantje, v nas gori	40
Slovenski fant	42
Dve za slovo 1.	43
Dve za slovo 2.	44
Domovini	45
Glosa	46
Cerkvica na gričku	48
Pevčeva molitev	50
Pevčeva molitev	51
Misijonarjeva molitev	52
Stopi, deklica	53

Vodnik, Ilirija je vstala.	54
Prešeren, bodi ti slava 1.	55
Prešeren, bodi ti slava 2.	56
VERSKE IN MOLITVENO-IZPOVEDNE PESMI . . .	57
Prošnja	59
Udari me	60
Rad bi bil tvoj, Jezus	61
Saj te ljubim.	62
Nazaj.	63
Pomagaj, Gospod.	64
Moj Bog.	66
Neskončni Bog živi.	67
Bog, ne pusti me	68
Sem mislil.	69
Tiho stopaj, duša	70
Rad bi imel	71
Jaz sem drevo!	72
Obhajilna pesem	73
Svetonočni sonet	74
Božični sonet	75
Sveta noč	76
Prav blizu je sveti večer	77
K polnočnici	78
Svetonočna molitev	79
Božična	80
Angelski spev	81
Duša, ne jokaj.	82
Težak je križ	83
Pod križem 1	84

Pod križem 2	85
Življenja boj.	86
Križ v jeseni.	87
Poet	88
Moj Bog	89
Materi	90
Iz meglenih dni.	91
Utrinek	92
Iz zavrženih poezij	93
Samota	94
Misel.	95
Pesem v prozi.	96
Groza	97
Padajte, snežinke	98
Nimajo Boga	99
Nocoj	100
MARIJINE MAJNIŠKE IN DROBNE PESMI.	101
Majniška	103
Maj.	105
Majska	106
Šmarnica	107
Majski soneti 1..	108
Majski soneti 2..	109
Majski soneti 3..	110
Majski sonet	111
Drobne pesmi 1.	112
Drobne pesmi 2.	113
Drobne pesmi 3.	114
Drobne pesmi 4.	115

Drobne pesmi 5.	116
Drobne pesmi 6.	117
Drobne pesmi 7.	118
Drobne pesmi 8.	119
Drobne pesmi 9.	120
Drobne pesmi 10.	121
Drobne pesmi 11.	122

DEKLIŠKE IN LJUBEZENSKE PESMI 123

Ljubezen.	125
Neznani deklici.	126
Spi, moja draga	127
Svetla pot	128
Šestnajstletna	129
Ti daj blagoslov.	130
Ti jo blagoslovi	131
Pismo	132
Odpusti mi	133
Zbogom	134
V slovo	135
Po viharju	136
V vrtu	137
Rdeče rože	138
Njej	139

PESMI O NARAVI IN LETNIH ČASIH 141

Jutranja	143
Jutranjica	144
Spomin	145
Moja pesem.	147

V tihi večer	148
Pred hišo	149
Večerni glasovi	150
Večernica	151
Večernica	152
Iz nebes pomoč.	153
Januarska	154
Trenutek.	155
Pomlad v sonetih 1.	156
Pomlad v sonetih 2.	157
Pridi, pomlad	158
Prišla je pomlad	160
O pomladi.	161
Večer v maju	162
O binkoštih	163
Poletje zori	164
Jesen	165
Jesenski večer.	166
Zima prihaja	167
Zimsko jutro	168
Pred spomladjo 1940	169
Spomin	170
Večernica	171
Sonce, pokaži mi oči	172
Sonce	173
Podobe 1.	174
Podobe 2.	175
Podobe 3.	176
Podobe 4.	177
Hrepenenje	178

Na Barju.	179
Barje spomladi	180
Slovo.	181
Utrinek	182
Sanje.	183
V čolnič bodem skočil	184
Potoček	185
PRILOŽNOSTNE IN RAZIGRANE PESMI	187
Piju v spomin.	189
Ob Ehrlichovem pogrebu	190
Prof. Dr. Ernestu Tomcu.	191
G. ravnatelju za god	192
Njemu poj, polje	193
Plamenovemu »pesniku«	194
Modernim poetom.	195
Sonet	196
Četrtošolska glosa	197
Požigalec	199
Na pustni torek.	201
Pust	202
Sveti Jurij	203
Mladost ti moja	205
Naša pesem	206

Grozdetova prozna besedila	207
NARODNOSTNA IN VERSKA VPRAŠANJA	209
Za narod	211
Naša je Koroška	213
Deset let je minilo	215
Fantje, na kongres	216
Jezus Kristus, naš Kralj.	217
Praznik Kristusa Kralja	219
Misli ob jaslicah	221
Bodimo srčni!	222
Molitev svete noči	223
Mi gremo naprej!.	225
Grozdetovi govori.	227
Apostolat Katoliške akcije	229
Zadnji govor na sestanku pri Katoliški akciji	230
Zadnji govor na akademiji Marijine kongregacije, ...	232
POVESTI.	235
Študent Janez	237
Požigalec	248
Povšetovi	253
Pri spovedi	262
Bog mu daj nebesa!	263
Matematika	264
Hišica sredi vasi	265
Legenda	267
Bilo je o Veliki noči.	271

ZBIRKA

1. Hans Urs von Balthasar, KATOLIŠKI
2. Anton Štrukelj, ZAKON IN DEVIŠTVO
3. Pričevanja slovenskih redovnic,
KLICI VEČNE LJUBEZNI
4. Hans Urs von Balthasar, ABECEDNIK ZA
VERUJOČE V NEGOTOVOSTI
5. Anton Štrukelj, TI SI PETER SKALA
6. Janez Pavel II., NE BOJTE SE CERKVE
7. Christoph von Schönborn, LJUBITI CERKEV
8. Anton Štrukelj, ŠIVANJE RAZTRGANE SUKNJE
9. Anton Štrukelj, SLAVJE VERE
10. Adrienne von Speyr, ČLOVEK PRED BOGOM
11. France Cerar, KO SMRT POSTANE DOBIČEK
12. Anton Štrukelj, KLEČEČA TEOLOGIJA
13. Mati Terezija, SADOVI LJUBEZNI
14. Anton Štrukelj, JEZUS JE GOSPOD
15. Marjan Turnšek, DROBTINICE DUHA
16. Hans Urs von Balthasar, CREDO
Meditacije o apostolski veroizpovedi
17. Marjan Turnšek, ČLOVEK V TROEDINEM OBJEMU
18. Berta Golob, MUČENEC LOJZE GROZDE
Jaz sem neskončno drevo
19. Adrienne von Speyr, OČETOVO OBLIČJE
20. Blaženi Lojze Grozde PESMI IN PROZA
Zbral in uredil Anton Štrukelj